

I-1407

FR. R. KREUTZWALDI NIMELINE
EESTI NSV RIIKLIK AVALIK RAAMATUKOGU

L. PÜSS

TRÜKIIKAART
JA SELLE KASUTAMINE
RAAMATUKOGUTÖÖS

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1955

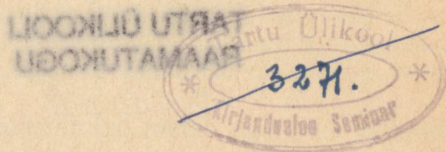
S.
07

A 20602 IV
FR. R. KREUTZWALDI NIMELINE
EESTI NSV RIIKLIK AVALIK RAAMATUKOGU

II-1407

L. PÜSS

TRÜKIIKAART
JA SELLE KASUTAMINE
RAAMATUKOGUTÖÖS

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1955

SISUKORD

Sissejuhatus	3
Tsentraliseeritud kataloogimine Nõukogude Liidus	4
Tsentraliseeritud kataloogimise tähtsus	4
Trükikaartide väljaandmine Eesti NSV-s	5
Trükikaartide kujundus ja koostamine	7
Trükikaardil kirjeldatud raamatu leidmine	16
Trükikaartide kohandamine oma raamatukogu nõuetele	17
Trükikaartide kasutamine süstemaatilises kataloogis	21
Trükikaartide kasutamine alfabeetilises kataloogis	26
Kataloogide organiseerimine trükikaartide põhjal	40
Trükikaardid abiks abonemendil ja massitöös	42
Trükikaardid meetodilise abivahendina raamatukogutöös	43

2

**TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU**

186059

SISSEJUHATUS

Meie maa elab sotsialismilt kommunismile järkjärgulise ülemineku pöördelisel ajajärgul, kus kogu nõukogude rahva ühised pingutused on suunatud ühiskonna materiaalse ja kultuurilise taseme tõstmisele, ühiskonna liikmete kasvatamisele internatsionalismi ja kõigi maade töörahvaga vennalike sidemete loomise vaimus ning Nõukogude kodumaa kaitse tugevdamisele vaenlaste agressiivse tegevuse vastu.

Nõukogude rahva suur juht, Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei ja Nõukogude riigi rajaja V. I. Lenin õpetab, et riigi teeb tugevaks rahvahulkade teadlikkus. Ta ütleb, et riik «... on tugev siis, kui massid teavad kõike, võivad kõige üle otsustada ja teevad kõike teadlikult.»¹

Rahvahulkade kommunistlik teadlikkus on kommunistliku ühiskonna ülesehitamise eeltingimuseks. Siin on nõukogude raamatukoguhoidjatel koos kõigi teiste kultuurharidusliku ala töötajatega täita suur ja vastutusrikas ülesanne.

Raamatukoguhoidja kasutuses on tähtis ideoloogilise võitluse relv — trükisõna, mida ta propageerib ja levitab lugejate laiates hulkades. Raamat, ajakiri ja ajaleht on kujunenud nõukogude inimesele igapäevaseks eluvajaduseks, mille kaudu toimub tema ideeline kasv ja teaduslike ning erialaste teadmiste omandamine.

Raamatukogutöös kasutatakse mitmeid kirjanduse propaganda vahendeid.

Üheks tähtsamaks raamatute propaganda ja lugemise juhtimise vahendiks on raamatukogu kataloogid, mille ülesandeks on tuua raamatukogus leiduv kirjandus lugejale sisuliselt lähedale ja aidata teda raamatu valikul. Raamatukogu kataloogid peavad seepärast vastama kaasaja poliitilistele ja teaduslikele nõuetele, tõstma esile ideelis-poliitiliselt, teaduslikult ja kunstiliselt kõrgeväärtuslikke teoseid ja oma süsteemi kaudu tooma välja just need aktuaalseid küsimusi käsitlevad raamatud, mis eriti paeluvad tänapäeval meie maa töötajaid.

Niisuguste kataloogide koostamine nõuab aga raamatukoguhoidjalt palju teadmisi, orienteerumist teadusalades, raamatute head tundmist ja ergast reageerimist meie maa ühiskondlik-poliitilisele elule, samuti aga ka raamatukogutöö tehnika täielikku valitsemist.

¹ V. I. Lenin, Teosed, 26. kd., Tallinn, 1954, lk. 228.

TSENTRALISEERITUD KATALOOGIMINE NÕUKOGUDE LIIDUS

Suureks abiks Nõukogude Liidu raamatukoguhoidjatele on raamatute kataloogimise tsentraliseerimine ja kataloogikaartide trükitehniline paljundamine. Käesoleval ajal teostavad NSV Liidus tsentraliseeritud kataloogimist V. I. Lenini nimeline NSV Liidu Riiklik Raamatukogu ja Üleliiduline Raamatupalat Moskvas ning vabariiklikud raamatupalatid. Raamatute läbitöötamine toimub trükikodade poolt saadetavate sundeksemplaride põhjal. Raamatute kirjeldamist, liigitamist ja autorimärgistamist teostavad vastava ala spetsialistid ühtsete töömeetodite alusel. V. I. Lenini nimeline NSV Liidu Riiklik Raamatukogu annab välja trükitud kataloogikaarte (trükikaarte) valikuliselt venekeelse kirjanduse kohta meie maa mitmesuguse suurusega ja profiiliga rahvaraamatukogudele, kes nendest koostavad oma kataloogid. Praegu ilmub V. I. Lenini nimelise NSV Liidu Riikliku Raamatukogu väljaandel viis eri komplekti trükikaarte, milles kirjanduse valikus on lähtutud eri ilmega raamatukogude vajadustest. Kõige suurem ja täielikum trükikaartide komplekt on määratud oblasti- ja krairaamatukogudele. Teised komplektid on määratud linna- ja rajooni-, ametiühingu-, küla- ja lasteraamatukogudele.

V. I. Lenini nimelise NSV Liidu Riikliku Raamatukogu trükikaardil on peale raamatu bibliograafilise kirje antud ka annotatsioon, mis avab lühidalt raamatu sisu.

Üleliidulise Raamatupalati trükikaart koostatakse NSV Liidus ilmuva kogu venekeelse kirjanduse kohta ja on mõeldud suurtele teaduslikele raamatukogudele. Üleliidulise Raamatupalati trükikaardil ei ole annotatsiooni.

Liiduvabariikides on tsentraliseeritud kataloogimise keskusteks vabariiklikud raamatupalatid, kes annavad välja trükikaarte vabariigis ilmuva kirjanduse kohta, pidades raamatute valikus ja läbitöötamisel silmas peamiselt vabariigi rahvaraamatukogude vajadusi.

TSENTRALISEERITUD KATALOOGIMISE TÄHTSUS

Tsentraliseeritud kataloogimise eesmärgiks on tõsta kataloogide ideelis-poliitilist taset, lihtsustada raamatukoguhoidja tööd ja rakendada kõikide raamatukogude töö-praktikasse ühtsed meetoodilised võtted, mis on välja töötatud kõigi NSV Liidu raamatukogude jaoks. Ühtsed põhimõtted raamatute kirjeldamisel, liigitamisel, autorimärgistamisel ja kataloogide organiseerimisel on suureks abiks lugejatele, kes kasutavad raamatute katalooge mitmes eri raamatukogus, samuti ka raamatukoguhoidjale, kes asub tööle teises raamatukogus.

Eriti tõstavad trükikaartide väärtust annotatsioonid, mis avavad teose sisu, selle ühiskondlik-poliitilise väärtuse, näitavad, missugusele lugejate gruppile teos on määratud, ja toovad mitmesuguseid

andmeid autori, teose saamisloo ning kasutamise kohta. Annotatsioonid võimaldavad raamatukoguhoidjal kiiresti tutvuda raamatu temaatikaga, abistades teda seega töös lugejaga. Kataloogides ja kartoteekides on aga annoteeritud trükikaartidel hindamatu väärtus. Raamatu pealkiri, ilmumisandmed ja lehekülgede arv ei anna lugejale sageli vastust, kas antud teos on talle vajalik või mitte, kas see teda huvitab või mitte. Lugeja tahab teada teosest rohkem, ta tahab teada teose temaatikat, missuguseid probleeme teos käsitleb, aine käsitlemise ulatust ja täielikkust. Mida näiteks ütleb lugejale teose pealkiri: V. A. Obrutšev. «Plutoonia»?

Kui aga selle teose bibliograafilisele kirjele on lisatud veel annotatsioon, millest selgub, et teos kujutab endast teaduslik-fantastilist romaani, mis jutustab maakera sisemusse teostatud ekspeditsiooni seiklustest, et selles teoses on põnev sündmustik põimitud kirjeldustega maakera koostisest ja ehitusest, siis tekib lugejal kahtlematult ettekujutus teose olemusest ja temas käsitletud küsimustest. Annotatsioon propageerib teost, tõmbab endale lugeja tähelepanu, ergutab teda lugema ja aitab tal leida just seda teost, mida ta vajab.

Kuigi trükikaardid on esmajoones mõeldud raamatukogude kataloogide kõrge taseme kindlustamiseks ja nende kujunduse ning süsteemi ühtiustamiseks, on nende abi raamatukogutöös palju laiem.

Trükikaartide hoolas ja tähelepanelik uurimine aitab raamatukoguhoidjal tõsta oma töö meetodilist taset raamatute kirjeldamise, annoteerimise, liigitamise ja autorimärgistamise osas.

Trükikaardid informeerivad raamatukoguhoidjat uutest teostest, mis on ilmunud, ja aitavad tal teha nende hulgast valiku oma raamatukogu fondide komplekteerimiseks.

Raamatute soovitamisel abonemendil, soovitusnimestike ja temaatiliste kartoteekide koostamisel, samuti ka raamatukogulike plakatite valmistamisel ja raamatunäituste korraldamisel on trükikaardid raamatukoguhoidjatele suurepäraseks abimaterjaliks.

Trükikaarte võib raamatukoguhoidja edukalt kasutada ka bibliograafiliste ülevaadete ja teiste ürituste läbiviimisel raamatute propageerimise eesmärgil.

Seepärast ei saa tsentraliseeritud kataloogimisele ja trükikaartide väljaandmisele vaadata ainult kui tehnilisele võttele ratsionaliseerida ja vähendada raamatukoguhoidjate töövaeva, vaid ka kui meetodile, vahendile, mis aitab tõsta meie maa raamatukogude tööd tervikuna.

TRÜKIKAARTIDE VÄLJAANDMINE EESTI NSV-S

Eesti NSV-s on tsentraliseeritud kataloogimise keskuseks Fr. R. Kreutzwaldi nimeline Eesti NSV Riiklik Avalik Raamatukogu, kes täidab ühtlasi Eesti NSV Raamatupalati ülesandeid. Trükikaartide käsikirjad koostatakse Eesti NSV-s ilmuva kirjanduse kohta trükikodade poolt raamatukogule antava sündeksemplari põhjal. Trükikaartide väljaandmist alustas Fr. R. Kreutzwaldi nimeline

Eesti NSV Riiklik Avalik Raamatukogu 1950. a. Trükikaartide käsi- kirjad koostab Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riiklik Avalik Raamatukogu ja kirjastab Eesti Riiklik Kirjastus. Trükikaarte levitatakse raamatukogude komplekteerimise kaupluse Tallinna Bibkollektori kaudu.

Raamatute kirjeldamisel on peamiselt aluseks Nõukogude Liidu raamatukogudes üldiselt kasutusel olevad ühtsed reeglid, mis on välja antud Vene NFSV Kultuuriministeeriumi Kultuurhariduslike Asutuste Peavalitsuse poolt.¹⁾ Raamatute liigitamisel kasutatakse Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riikliku Avaliku Raamatukogu poolt eesti rahvaraamatukogude jaoks kohandatud liigitustabeleid. Eestikeelse kirjanduse osas toimub autorimärgistamine L. Püssi poolt koostatud kahekohaliste autoritabelite²⁾ ja venekeelse kirjanduse osas L. B. Havkina kahekohaliste autoritabelite³⁾ alusel.

1952. a. alates on enamikul Eesti NSV trükikaartidel antud ka raamatute lühike iseloomustus — annotatsioon.

Kuni 1953. a. oli trükikaartide komplektide arv aastas juhuslik ja komplektid ei olnud numereeritud. 1953. a. alates on trükikaartide komplektid numereeritud. Kokku ilmus 1953. a. 12 komplekti trükikaarte. 1954. a. alates suureneb komplektide arv. Trükikaarte hakatakse trükki toimetama 2—3 korda kuus, mis kiirendab trükikaartide jõudmist raamatukogudesse. Nende teoste jaoks, mis liigitamisel saavad mitu indeksit, trükitakse 1954. a. alates ka teisikkaardid süstemaatilise kataloogi jaoks.

Trükikaarte ei koostata kõigile Eesti NSV-s väljaantavatele raamatutele. Trükikaardi saavad ainult niisugused raamatud, mis on mõeldud lugejate laiadele hulkadele ja mida levitatakse elanikkonnale raamatukaubanduse müügivõrgu kaudu. Kitsalt ametkondlikule kirjandusele, nagu mitmesugused juhendid, määrused ja käskkirjad, trükikaarte ei koostata. Samuti ei koostata trükikaarte kiiresti vananevale või kitsalt erialasele kirjandusele, nagu õppeprogrammid, näituste ja sessioonide kavad, hinnakirjad, autoreferaadid jne.

Silmas pidades seda, et meie raamatukogude lugejate hulka kuulub rida töötajaid, kes on elavalt huvitatud oma üldhariduslike teadmiste laiendamisest ja süvendamisest, on trükikaarte koostatud ka keskkooli vanemate klasside õpikutele, mis peaksid olema rahvaraamatukogu fondis. Nii on trükikaarte koostatud kirjandusloo-, keele-, ajaloo-, geograafia- ja teiste erialade õpikutele.

Annoteeritud trükikaartide arv on pidevalt kasvanud ja annotatsioonid on muutunud sisult mitmekesisemaks. Kui 1952. a. annoteeriti peamiselt ainult marksismi-leninismi klassikute teoseid, populaartheaduslikke raamatuid, ilu- ja lastekirjandust, siis annoteeritakse

1) Единые правила описания произведений печати для каталогов небольших библиотек и библиографических указателей. М., Госкультпросветиздат, 1953.

2) L. Püss. Autoritabelid. (Kahekohalised.) 2. täiend. tr. Tallinn, 1955.

3) Л. Б. Хавкина. Авторские таблицы. Двухзначные. 18-е изд. М., Госкультпросветиздат, 1953.

1954. a. juba enamik teoseid, mis saavad trükikaardi, seejuures ka põllumajanduslikku ja tehnika-alast kirjandust.

Eesti NSV-s väljaantava trükikaardi eesmärgiks on abistada vabariigi rahvaraamatukogusid kataloogide organiseerimisel ja nõukogude raamatukogude eesrindlike töömeetodite juurutamisel oma töösse.

TRÜKIKAARTIDE KUJUNDUS JA KOOSTAMINE

Trükikaart kujutab endast trükitehniliselt paljundatud kataloogikaarti, mille mõõdud on $12,5 \times 7,5$ cm. Kataloogikaartidel leiduvad vertikaaljooni trükikaardile ei ole trükitud, küll aga on neid arvestatud ridade alustamisel.

Trükikaardil on antud raamatu põhilised bibliograafilised andmed: autor, pealkiri, alapealkirja andmed, ilmumiskoht, kirjastus, ilmumisaasta, lehekülgede arv, illustratsioonid, ülapealkirja andmed ja märkused. Erinevalt kataloogikaardi kirjest näidatakse trükikaardil ka raamatu tiraaž ja hind. Raamatu bibliograafilist kirjet täiendab kas sisukord või annotatsioon. Kirje pealdis (autori või koostaja nimi või kollektiivautor) või anonüümsete teoste puhul pealkirja esimene sõna on trükitud trükikaartide poolpaksu kirjaga, mis kergendab kaartide alfabeetilist järjestamist.

Et trükikaart on mõeldud kasutamiseks nii alfabeetilis kui ka süstemaatilise kataloogi põhikaardina, seab ta oma eesmärgiks näidata raamatukoguhoidjale ka seda, missuguseid lisakaarte vajab raamat nii ühes kui teises kataloogis.

Alfabeetilises kataloogis kasutatakse peale põhikirje ka täiendkirjeid, mis tuleb raamatukoguhoidjal endal koostada. Trükikaardil on näidatud, missuguseid täiendkirjeid teos vajab. Selleks on kaardi alumises osas pärast raamatu kirjet toodud rooma numbrite järel täiendkirjete pealdised: kaasautori, toimetaja, kollektiivi või teoses käsitletud isiku nimi. Kui täiendkirjet vajab teose pealkiri või kaanepealkiri, siis ei ole toodud mitte pealkirja esimene sõna, vaid rooma numbri järel on märgitud sõna «Pealkiri» või «Kaanepalkiri».

Peale selle on trükikaardil antud veel teose autori, pealkirja, ilmumiskoha ja kirjastuse venekeelne tõlge.

Kaardi alumises parempoolses nurgas on antud raamatu täielik indeks, mis näitab, missugustes süstemaatilise kataloogi rubriikides tuleb peegeldada antud teost vastavalt tema sisule. Täieliku indeksi all on antud teose autorimärgis.

V. I. Lenini ja J. V. Stalini tööde kogu «Teoste» trükikaardil autorimärgist ei ole toodud, sest «Teosed» asuvad fondis riuilil omaette, kusjuures raamatu seljale trükitud köite number võimaldab «Teoste» eri köidete leidmist ilma autorimärgiseta.

Kaardi alumises vasakpoolses nurgas on toodud kaardi number. Ühe aasta trükikaartidel on omaette numeratsioon. Numeratsiooni ei jätkata järgmise aasta trükikaartidel. Trükikaartide numeratsioon aitab raamatukoguhoidjal kindlaks teha, kas ta on saanud kõik kaar-

did, või on mõned jäänud puudu. Nurksulgudes on sundeksemplari ilmumise aasta kaks viimast numbrit ja sundeksemplari registreerimisnumber, ja pärast nurksulge Üleliidulise Raamatupalati liigitusskeemi indeks araabia numbritega. Üleliidulise Raamatupalati liigitusskeem on aluseks ka Fr. R. Kreutzwaldi nimelise Eesti NSV Riikliku Avaliku Raamatukogu poolt väljaantavale riikliku bibliograafilise registratsiooni häälekandjale «Raamatukroonika».

Fr. R. Kreutzwaldi nimelise Eesti NSV Riikliku Avaliku Raamatukogu nimetus on toodud trükikaardil lühendatult «Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riikl. Av. Rmtk.».

Näide 1
Annoteeritud trükikaart

Lenin, V. I.

Karl Marx. (Lühike ülevaade eluloost ja marksismist.)
Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1954.

36 lk. 8.000 eks. 45 kop.

Teosed, 21. kd., lk. 27-72.

V. I. Lenini artikkel «Karl Marx» on kirjutatud Granati entsüklopeedilise sõnaraamatu jaoks 1914. a. ja on esmakordselt avaldatud 1915. a. nimetatud entsüklopeedia 7. väljaande 28. köites allkirjaga V. Iljin, kusjuures peatükid «Sotsialism» ja «Proletariaadi klassivõitluse taktika» on toimetuse poolt tsensuuritingimuste tõttu välja jäetud. Artiklis valgustab V. I. Lenin K. Marxi teoreetiliste vaadete põhilisi seisukohti ja tema revolutsioonilist tegevust praktikas, iseloomustab tähtsamaid K. Marxi teoseid ja annab lühikokkuvõtte marksismist, tema filosoofilistest põhilustest, majandusõpetusest ja teadusliku sotsialismi järeldustest. V. I. Lenin näitab oma töös marksismi kvalitaativset erinevust kõigist eelnevatest ühiskondlikest teooriatest.

I. Marx, K., tema kohta.

Ленин, В. И.

Карл Маркс.

Таллин, Эстгосиздат.

№ 61 [54-168] 1-1

3K23+001+1M+1MA+1(09)+

Fr. R. Kreutzwaldi nim.

3K16+3KP+33+9(1/9)

ENSV Riikl. Av. Rmtk.

K17

Kui raamatu kirje ei mahu ühele kaardile, siis järgneb see teisel, nn. järgkaardil. Kaardi parempoolsele alumisele äärel märgitakse «Vt. järgm. kaart», s. t. vaata järgmine kaart. Järgkaardi ülemise ääre keskkoha märgitakse järgkaardi number. Järgkaarte võib olla vastavalt kirje pikkusele mitu. Nii on V. I. Lenini «Teoseid» ja J. V. Stalini «Teoseid» kirjeldatud mitmekümnel kaardil, sest trükikaart toob iga köite kirjeldamisel ka selle köite sisukorra.

Järgkaardil korratakse autori nime ja pealkirja esimest või esimesi sõnu, lisades neile kolm punkti. Anonüümsete teoste puhul korratakse pealkirja esimest sõna, millele lisatakse kolm punkti.

Indeksid, autorimärgis ja vasakus nurgas olevad andmed tuuakse ainult viimasel kaardil. Eelnevatel kaartidel on ainult kaardi järjenumber.

Näide 2

Teose kirje järgneb teisel kaardil

1

Hruštšov, N. S.

NSV Liidu põllumajanduse edasiarendamise abinõudest. Ettekanne NLKP Keskkomitee pleenumil 3. sept. 1953. a. Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1953.

78 lk. 40.000 eks. 1 rbl. 10 kop.

N. S. Hruštšov annab põhjaliku analüüsi NSV Liidu põllumajanduse olukorrast, näitab mahajäämuse põhjusi reas põllumajandusliku tootmise harudes, määritleb meie rahva ees seisvad ülesanded põllumajanduse edasiarendamise alal ja näitab teid põllumajandussaaduste külluse loomiseks. Erilise teravusega rõhutab ta vajadust tõsta kõige lühema aja jooksul järsult loomakasvatuse, samuti ka köögivilja ja kartulite tootmise taset. Näidates abinõusid masina-traktorijaamade töö parandamiseks, püstitab N. S. Hruštšov otsustavalt nõude tugevdada kolhooside, sovhooside ja masina-traktorijaa-

Nr. 264

Vt. järgm. kaart.

2

Hruštšov, N. S.

NSV Liidu ...

made juhtimist, siduda tihedamalt partei-poliitilist tööd majanduslike ülesannete lahendamise ja kindlustada põllumajandust kvalifitseeritud kaadriga.

I. NLKP. KK. Pleenum. 1953. September.

Хрущев, Н. С.

О мерах дальнейшего развития сельского хозяйства СССР. Таллин, Эстгосиздат.

Nr. 264 [53-704] 2-2
Fr. R. Kreutzwaldi nlm.
ENSV Riikl. Av. Rmtk.

3KP138+333N+63
H79

Mitmeköiteliste teoste puhul toob trükikaart koondkirje, kus ühel kaardil on näidatud kõik sama teose osad ja köited.

Näide 3

Koondkirje

Eesti kirjanduse ajalugu. Õpik. Toim. E. Sõgel. 1.—4.[osa].
Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1953.

(ENSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut.)
Kõites.

1. [osa]. Keskkooli VIII klassile.	92 lk., portr.
8.000 eks. 1 rbl. 10 kop.	
2. [osa]. Keskkooli IX klassile.	127 lk., portr.
5.000 eks. 1 rbl. 70 kop.	
3. [osa]. Keskkooli X klassile.	168 lk., portr.
4.500 eks. 2 rbl. 40 kop.	
4. [osa]. Keskkooli XI klassile.	288 lk., portr.
3.800 eks. 3 rbl. 40 kop.	
I. Sõgel, E. toim.	

История эстонской литературы. Учебник для сред. школы.
Ч. 1—4. Таллин, Эстгосиздат.

Nr. 47[54-66, 74, 113, 132] 24-7
Fr. R. Kreutzwaldi nim.
ENSV Riikl. Av. Rmtk.

8E
E20

Kõik ühe teose osad ei ilmu trükist korraga. Sageli on ühe teose eri osade ilmumise vahel aasta ja rohkem. Sel juhul koostatakse trükikaart olemasolevatele osadele, ootamata järgnevate osade ilmumist.

Kui mõne aja möödumisel ilmub trükikaardil juba kirjeldatud teosele juurde uus osa, siis ei kirjeldata sageli seda osa eraldi kaardil, vaid varem väljaantud trükikaardi asendamiseks koostatakse uus kaart, millele on juurde trükitud ka uus osa. Kaardi alumises vasakus nurgas on ümarsulgudes sõna «asendamiseks» koos selle kaardi numbriga, mida ta peab asendama.

Kui raamatukoguhoidja saab niisuguse kaardi, mis on saadetud antud teose varem väljaantud trükikaardi asendamiseks, siis tuleb tal kataloogist endine kaart välja võtta ja asendada uue kaardiga. Mõlemaid kaarte kataloogi kõrvuti asetada ei ole lubatav.

M. Gorki romaani «Klim Samgini elu» kolme osa koondkirje

Gorki, M.

Klim Samgini elu. (Nelikümmend aastat.) Jutustus. Tlk. P. Pedajas ja M. Pedajas. 1.—rmt. Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1950—

1. rmt.	1950.	571 lk.	5.000 eks. 26 rbl.
2. rmt.	1951.	686 lk.	4.000 eks. 19 rbl. 10 kop.
3. rmt.	1951.	403 lk.	4.000 eks. 12 rbl. 85 kop.

Горький, М.

Жизнь Клима Самгина. Кн. 1—3. Таллин, Эстгосиздат.

Nr. 311 [50-117; 51-622,777] 26-2
Fr. R. Kreutzwaldi nim.
ENSV Riikl. Av. Rmtk.

V
G63

Asendamiseks antud kaart
(Kirje kahel kaardil)

1

Gorki, M.

Klim Samgini elu. (Nelikümmend aastat.) Jutustus. Tlk. P. Pedajas ja M. Pedajas. 1.—4. rmt. Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1950—1952.

1. rmt.	1950.	571 lk.	5.000 eks. 26 rbl. Kõites.
2. rmt.	1951.	686 lk.	4.000 eks. 19 rbl. 10 kop. Kõites.
3. rmt.	1951.	403 lk.	4.000 eks. 12 rbl. 85 kop. Kõites.
4. rmt.	1952.	576 lk.	3.500 eks. 9 rbl. 90 kop. Kõites.

Ерорõас «Клим Самгини елу» аннab автор suurejoonelise läbilõike ühest kõige vastuolulisemast ja keerukamast ajajärgust Venemaa ajaloo, alates narodnikluse lagunemisest ja esimeste marksistlike ringide tekkimisest kuni Veebruarirevolutsioonini. Kirjanik jälgib tüüpilise keskmise intelligendi Klim Samgini elukäiku sündimisest alates, andes selle kaudu üldistuse tolle aja laostuvast intelligentsist üldse. Klim Samgini kujuga paljastab Gorki

Nr. 337

Vt. järgm. kaart.

Gorki, M.**Клим...**

niisuguse kodanliku intelligendi olemuse, kes pretendeerib rahva juhiks, aga seda tegelikult ei ole. Varjates oma tõelisi mõtteid ja tundeid, laveerib ta revolutsiooni ja reaktsiooni vahel, kuid tema vaen kogu aeg on suunatud revolutsionääride vastu. Eriti ilmneb see reaktsiooniaastail. Kirjanik näitab ilmekalt, et niisuguse intelligendi tee viib rahvavaenlaste ridadesse, sest ta on end lahti kiskunud rahvast ja tema võitlusest. Romaanis näeme «samginite» hukkamist ja uute tulevikuehitajate võitu. Vana maailma inimestele saabub ajalooline lõpp — see on Gorki viimase ja tema kirjanduslikus pärandis ühe tähtsama teose mõte.

Горький, М.

Жизнь Клим Самгина. Кн. 1—4.

Таллин, Эстгосиздат.

Nr. 337 [50-117; 51-622, 777; 52-779] 26-2

(1951—311 asendamiseks.)

Fr. R. Kreutzwaldi nim.

ENSV Riikl. Av. Rmtk.

V

G63

Mõnikord on mitmekõitelise teose varem ilmunud osad paigutatud trükikaardile nii, et kogu kaart on täidetud. Kui nüüd ilmub juurde veel uusi osi, ei ole otstarbekohane anda kaarti «asendamiseks», vaid kirjeldada juurdetulnud osa järgkaardil. Sel juhul asetatakse kataloogis järgkaart antud teose varem trükist ilmunud kaardi järjestussõna. Kaardi numbrid aga erinevad. Mõlemal kaardil on antud indeksid ja autorimärgis. Eelneval kaardil puudub märkus «Vt. järgm. kaart», mis raamatukoguhoidja poolt tuleb omalt poolt käsitsi juurde märkida.

Kursiivis trükitud viimase osa numברי ja aastaarvu märgib raamatukoguhoidja samuti omalt poolt pärast viimase osa ilmumist. (Vt. näide 5.)

V. I. Lenini teoste kogu «Teosed», samuti ka J. V. Stalini teoste kogu üksikute köidete sisu on trükikaardil avatud, mistõttu iga kõite kirje on antud mitmel kaardil. Uue kõite ilmumisel antakse trükki järgkaardid. Kirje üldine osa on eraldi esimesel kaardil. (Vt. näide 6.)

Vilde, E.

Jutustused. [Eessõna: J. Käosaar. «Eduard Vilde elust ja loomingust».] 1.—4. [kd.] Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1952—1953.

(Teosed.) Köites.

1. [kd.] Illustr. R. Kaljo. 1952. 472 lk.; 9 lehte portr. ja
illustr. 15 000 eks. 8 rbl. 85 kop.

Bibliogr. lk. 469-470.

2. [kd.] Nali ja pilge. Illustr. I. Linnat. 1952. 508 lk.;
9 lehte portr. ja illustr. 15.000 eks. 8 rbl. 55 kop.

3. [kd.] Illustr. A. Hoidre. 1953. 407 lk.; 9 lehte portr. ja
illustr. 15.000 eks. 7 rbl. 60 kop.

Bibliogr. lk. 403-405.

Вильде, Э.

Рассказы. Т. 1—3. Таллин, Эстгосиздат.

Nr. 41 [52-729, 893; 53-108] 26-2

Fr. R. Kreutzwaldi nim.

ENSV Riikl. Av. Rmtk.

E
V62

Vt. järgm. kaart.

Juurdetrukitud järgkaart

2

Vilde, E.

Jutustused.

4. [kd.] Illustr. A. Hoidre. 1953. 564 lk.; 9 lehte portr. ja
illustr. 25.000 eks. 10 rbl. 90 kop.

Bibliogr. lk. 559-561.

Вильде, Э.

Рассказы. Т. 4. Таллин, Эстгосиздат.

Nr. 282 [53-846] 26-2

Fr. R. Kreutzwaldi nim.

ENSV Riikl. Av. Rmtk.

E
V62

Stalin, J. V.

Teosed. 1. — kd. Tln., «Poliitiline Kirjandus», 1947 —
 (EK(b)P KK Partei Ajaloo Instituut — ÜK(b)P KK Marxi-
 Engelsi-Lenini Instituudi filiaal.) Kõites.
 Kirjastus: 9. köitest alates — Eesti Riiklik Kirjastus.

Nr. 295 [1950]

Vt. järgm. kaart.

J. V. Stalini «Teoste» 10. köite kirje

23

Stalin, J. V.

Teosed.

10. kd. 1927. August-detsember. 1950. VIII, 390 lk.
 15.000 eks. 6 rbl.

Sisu: ÜK(b)P Keskkomitee ja Keskkontrollkomisjoni ühine pleenum. — Jutuajamine ameerika tööliste esimese delegatsiooniga. — Seltsimees M. I. Uljanovile. — Vastus seltsimees L. Michelsonile. — Vene opositsiooni poliitiline pale. — Artikli «Oktoobrirevolutsiooni rahvusvaheline iseloom» konspekt. — Trotskistlik opositsioon enne ja nüüd. — Jutuajamine välismaiste töölisdelegatsioonidega. — Oktobri-revolutsiooni rahvusvaheline iseloom. — Moskva sõjaväeringkonna parteikonverentsile. — Partei ja opositsioon. — ÜK(b)P XV kongress. — Avaldus välismaa ajakirjanduse esindajaile võltsitud «Stalini artiklite» kohta. — Märkused. — Biograafiline kroonika (august-detsember 1927).

Сталин, И. В.

Сочинения. Т. 10. Таллин, ЭТгосиздат.

Nr. 295 [50-863] 1-1

Fr. R. Kreutzwaldi nim.

ENSV Riikl. Av. Rmtk.

3K3+3KP133

Alati ei ilmu mitmekõitelise teose osad nende numbrilises järjekorras, vaid viimased osad võivad ilmuda varem kui esimesed. Nii-sugusel juhul kirjeldatakse iga osa eraldi kaardil. Asendamiseks kaarti ei anta. Järgkaardi number jääb märkimata. Kaardid paigutatakse kataloogi osade numbrite järjekorras. Kirje üldine osa koostatakse teose esimese osa järgi. Kui aga esimene osa on alles ilmumata, siis esimese ilmunud osa järgi.

Pärast teose kõigi osade ilmumist tuleb raamatukoguhoidjal mitmekõitelise teose kirje üldist oma täiendada, märkides viimase osa numbri ja ilmumisaasta selleks ettenähtud vabale kohale trüki-kaardil.

Vajaduse korral antakse trükikaartide komplektiga kaasa kaart pealkirjaga «Tähelepanuks raamatukoguhoidjale». Need kaardid on mõeldud raamatukoguhoidja tähelepanu juhtimiseks trükikaartidel esinevatele vigadele või vajadusele varem antud trükikaarte täiendada. Sageli antakse need kaardid uute indekse te tarvituselevõtmise puhul. Kaartidel «Tähelepanuks raamatukoguhoidjale» näidatud parandused ja täiendused tuleb raamatukoguhoidjal oma kataloogi-kaartidel hoolikalt läbi viia. Nimetatud kaarte kataloogi ei panda. Uute indekse te tarvituselevõtmise puhul tuleb kataloogi paigutada uued vahekaardid ja nende järel näidata vastav raamatukogus olev kirjandus.

N ä i d e 7

Kaart paranduste ja täienduste tegemiseks trükikaardil

Tähelepanuks raamatukoguhoidjale.

Kaardil nr. 167 1953. a. «Viiskümmend aastat Nõukogude Liidu Kommunistlikku Parteid» peab olema indeks: 3KP1+1MA+3KP+32N+34+355+9(N).

Kaardil nr. 94 1953. a. Štšipatšov, S. P. «Majake Šušenskojes» tuleb parandada autorimärgis. Peab olema Š78, mitte Š45.

Täiendada «Liigitustabeleid süstemaatilise kataloogi ülesehitamiseks» järgmise uue liigiga: 3KM Noorte kommunistlikud ühingud välisriikides. Noorsugu välisriikides.

Fr. R. Kreutzwaldi nim.
ENSV Riikl. Av. Rmtk.

TRÜKIKAARDIL KIRJELDATUD RAAMATU LEIDMINE

Trükikaardid saavad raamatukokku sageli hiljem kui raamatud. Raamatukoguhoidjal ei ole õigust raamatute läbitöötamisega seni viivitada, kuni saavad trükikaardid. Uus kirjandus tuleb raamatukoguhoidjal kohe läbi töötada ja anda lugejate kasutusse. Raamatukoguhoidjal tuleb pärast uute teostega tutvumist neid laialdaselt propageerida, panna välja uudisteoste soovitusnimestikud ja kartooteigid. Oma kataloogide jaoks kirjutab raamatukoguhoidja uute raamatute kohta ajutised kaardid, mis ta hiljem välja vahetab trükikaartide vastu.

Kui raamatukoguhoidja saab trükikaartide uue komplekti, siis ta kontrollib, kas saadud komplekt on täielik ja kas selles ei puudu mõni kaart. Juhul, kui mõni trükikaart puudub, tuleb seda nõuda Tallinna Bibkollektorist.

Pärast trükikaartide komplekti täielikkuse kontrollimist tuleb raamatukoguhoidjal teha kindlaks, missugused trükikaartidel kirjeldatud raamatud leiduvad raamatukogus ja missugused mitte. Kui raamatukokku on saabunud koos trükikaartidega ka raamatuid, siis vaatab raamatukoguhoidja, millise raamatu kohta on olemas juba trükikaart. Juhul, kui trükikaart on tulnud koos raamatuga, asetab raamatukoguhoidja trükikaardi raamatu vahele ja kasutab seda hiljem raamatu läbitöötamisel.

Enamasti aga on trükikaartidel kirjeldatud raamatud juba kataloogitud ja nende ajutised kaardid on liidetud kataloogi. Sel juhul tuleb raamatukoguhoidjal teose olemasolu raamatukogu fondis kindlaks teha oma raamatukogu kataloogide põhjal.

Kui raamatukogus on olemas nii alfabeetiline kui ka süstemaatiline kataloog, on soovitav trükikaardil kirjeldatud raamat kindlaks teha alfabeetilise kataloogi abil. Selleks järjestab raamatukoguhoidja kõigepealt trükikaardid pealdiste või anonüümsete teoste pealkirjade esimeste sõnade järgi alfabeetiliselt. See võimaldab tal otsitavat teost alfabeetilisest kataloogist kergemini leida. Leidnud kataloogist trükikaardil kirjeldatud raamatu ajutise kaardi, võrdleb raamatukoguhoidja hoolega ja täpselt mõlemaid kaarte. On vähe sellest, et ühtuvad ainult teose autor ja pealkiri. On nõutav, et ühtuksid ka kõik teose kohta käivad andmed, nagu trükk, ilmumiskoht, kirjastus, aasta, lehekülgede arv ja ülapealkiri. Vajaduse korral tuleb kaarte võrrelda raamatu endaga.

Teinud kindlaks, et trükikaardil kirjeldatud raamat tõesti on olemas raamatukogu fondis, eraldab raamatukoguhoidja teose endise kaardi alfabeetilisest kataloogist ja paneb trükikaardi juurde. Enne kataloogi asetamist tuleb trükikaarti kohandada vastavalt raamatukogu nõuetele (vt. lk. 17). Pärast trükikaardi kohandamist, s. o. šifri, inventarinumbrate, kataloogiindeksite ja teiste vajalike märkmete tegemist, asetab raamatukoguhoidja trükikaardi alfabeetilisse kataloogi, kontrollides ühtlasi kõiki antud teose kohta kirjutatud täiendkaarte, kas neid on sama palju, nagu on näidatud trükikaar-

dil ja kas ei ole muudatusi šifris. Samuti tuleb välja võtta ka süstemaatilise kataloogi põhikaart ja asendada trükikaardiga, kusjuures tuleb samuti hoolikalt jälgida, kas ei ole vajadust teha šifris või indeksites muudatusi ja kas ei tule kirjutada uusi teisikaarte.

Kui aga raamatukogus on ainult süstemaatiline kataloog, tuleb raamatukoguhoidjal trükikaardil kirjeldatud teose olemasolu fondis teha kindlaks süstemaatilise kataloogi põhjal.

Sel puhul rühmitab raamatukoguhoidja trükikaardid alumises parempoolses nurgas asuva esimese indeksi järgi. Kui raamatukoguhoidja ei leia otsitava teose kaarti süstemaatilisest kataloogist esimese indeksi järgi, otsib ta seda järgmiste indeksite järgi teisest kataloogi rubriikidest.

Leidnud trükikaardil kirjeldatud teose kaardi süstemaatilisest kataloogist, võtab raamatukoguhoidja kaardi kataloogist välja ja asetab trükikaardi juurde.

Pärast kohandamist liidab raamatukoguhoidja trükikaardi süstemaatilisse kataloogi endise kaardi asemele, kontrollides samuti hoolikalt, kas ei ole vaja teha muudatusi šifris või kirjutada juurde uusi teisikaarte.

Vaadatud niiviisi läbi kogu trükikaartide komplekti ja teinud kindlaks, missugused raamatud raamatukogus on olemas ja missugused mitte, eraldab raamatukoguhoidja need trükikaardid, mille kirjeldatud raamatuid ei ole olemas raamatukogu fondis.

Nendest trükikaartidest koostab raamatukoguhoidja endale kartoteegi, mida on soovitav korraldada raamatukogus kasutusel oleva liigituse pealiikide järgi süstemaatiliselt. Niisugune kartoteek informeerib raamatukoguhoidjat fondis puuduvatest teostest. Vajaduse korral võib puuduvat teost hankida või välja tellida raamatukogudevahelise abonemendi kaudu teistest raamatukogudest.

Kui raamatukogu saab juurde mõne teose, mida tal varem ei olnud, kuid mille kohta leidub trükikaart, siis kasutab raamatukoguhoidja seda trükikaarti raamatu läbitöötamisel.

TRÜKIKAARTIDE KOHANDAMINE OMA RAAMATUKOGU NÕUETELE

Enne trükikaardi paigutamist raamatukogu kataloogi tuleb sellele kirjutada šiffer, mis näitab raamatu asukohta fondis.

Šiffer koosneb raamatute süstemaatilis-alfabeetilise paigutusviisi juures paigutusindeksist ja autorimärgisest. Paigutusindeksi leiab raamatukoguhoidja trükikaardil antud esimese indeksi põhjal Fr. R. Kreutzwaldi nimelise Eesti NSV Riikliku Avaliku Raamatukogu poolt raamatute liigitustabelite lisana väljaantud «Raamatufondi paigutusindeksite tabelist». Paigutusindeksi märgib raamatukoguhoidja trükikaardi ülemisse vasakpoolsesse nurka järjestussõnaga võrdsele kõrgusele.

Autorimärgis on trükikaardil antud kahekohalisena, välja arvatud Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei nimetuse autorimärgis, mis on kolmekohaline, nimelt N935, selleks et partei poolt väljaantud materjale selgemini välja tõsta teiste teoste hulgast, mille järjestussõnaks kataloogikaardil on sõna «Nõukogude».

Autorimärgise kirjutab raamatukoguhoidja kaardi ülemisse vasakpoolsesse nurka paigutusindeksi alla.

Kui ühes liigis eri autorite puhul langeb kokku kaks autorimärgist, tuleb antud autorimärgist täiendada kolmanda arvu lisamisega.

N ä i d e 8

Siffer trükikaardi ülemises vasakpoolses nurgas

L Mamedhanlõ, E.

M14 Helepunased roosipungad. Kooliealiste nooremale astmele. [Eessõna: J. Libedinski.] Tlk. V. Aas. Illustr. E. Parviste. Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1952.
20 lk., illustr. 10.000 üks. 30 kop.

Selles raamatus jutustab aserbaidžaani kirjanik Enver Mamedhanlõ vanast pakikandjast Firuzist ja ta lapselapsest, väikesest iraani tüdrukust Sureiast, kes on vaeslaps ja töötab hommikust õhtuni vaibakudumisvabrikus. Ta elu on raske ja rõõmutu, sest ta elab Iraanis, maal, kus üksikud inimesed omavad kõiki rikkusi, teised aga nälgivad ja töötavad nende kasuks. Meil Nõukogude Liidus on töötav rahvas ise kõikide varade peremees. Raamatut lugedes ilmneb eriti selgesti, kui õnnelikud on meie kodumaa lapsed, kelle eest hoolitseb kommunistlik partei.

Мамедханлы, Э.

Алые бутоны.

Таллин, Эстгосиздат.

Nr. 110 [52-356] 27-2
Fr. R. Kreutzwaldi nim.
ENSV Riikl. Av. Rmtk.

L
M14

Autorimärgist on täiendatud kolmanda arvu lisamisega, mis on tingitud eri autorite autorimärgiste kokkulangemisest samas liigis

L Mamin-Sibirjak, D. N.

M145 Aljonuška muinasjutud. Eelkooliealiste ja kooliealiste nooremale astmele. Tlk. K. Puskar. Illustr. F. Vorotnikov. Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1952.

36 lk., illustr. 20.000 eks. 3 rbl. 80 kop. Köites.

Raamat sisaldab 4 muinasjuttu. Neis räägitakse varblase ja kiisapoja sõprusest ja suurest tülist, pikakoivalisest sääsest, kes karust võitu sai, vahvast jänesest, mustapealisest varesest ja kollasest kanaarilinnust.

Мамин-Сибиряк, Д. Н.

Алёнушкины сказки.

Таллин, Эстгосиздат.

Nr. 50 [52-171] 27-2.

Fr. R. Kreutzwaldi nim.

ENSV Riikl. Av. Rmtk.

L

M14

Trükikaarte võib kasutada nii alfabeetilise kataloogi põhikaardina kui ka süstemaatilise kataloogi põhi- ja teisikkaartidena.

Kui raamatukogus on olemas nii alfabeetiline kui ka süstemaatiline kataloog, siis märgitakse raamatu inventarinumber (-numbrid) alfabeetilise kataloogi põhikaardi pöördele. Selleks pööratakse trükikaart ümber nii, et kaardi alumisel äärel olev avaus jääb ülespoole. Inventarinumber (-numbrid) märgitakse vasakule äärelt ülesse tulbana. Juurdesaadud raamatu inventarinumber kirjutatakse raamatukogus olevate sama raamatu endiste eksemplaride inventarinumbrite peale rea võrra kõrgemale. Mitmeköiteliste teoste puhul märgitakse selle teose iga köite inventarinumbriga ette köite arv arabia numbriga ja lühendiga «kd.» = köide.

Näide: 2.kd. 2111

2.kd. 2100

1.kd. 2090

1.kd. 2080

Need indeksid, mida raamatukoguhoidja kasutab oma süstemaatilises kataloogis, märgib ta alfabeetilise kataloogi põhikaardi pöörde alumisele äärelle.

Näide 10

Alfabeetilise kataloogi põhikaart, mille pöördede on märgitud raamatu inventarinumbrid, täiendkirje ja täielik indeks

Anohhin, V. I.

2120
2119
2100

6L2+631.3-02

(Karnauhov, J. F. ja Anohhin, V. I. «Traktor «Stalinet-80». Tln., 1953.)

Sellega võimaldavad alfabeetilise põhikaardi pöördel olevad inventarinumbrid teha kindlaks, mitu eksemplari antud raamatust on fondis olemas. Indeksite arvu järgi saab aga kindlaks teha kaartide arvu süstemaatilises kataloogis.

Tavaliselt näidatakse alfabeetilise kataloogi põhikaardi pöörde keskosas täiendkirjete pealdised, mis näitavad, missugused täiendkaardid on antud sellele teosele alfabeetilises kataloogis. Trükikaardil võib esiküljel näidatud täiendkirjete pealdised, mida on kasutatud raamatukogu alfabeetilises kataloogis, ka lihtsalt alla kriipsutada.

Kõik alfabeetilise põhikaardi pöördel näidatud andmed on raamatukoguhoidjale väga vajalikud juhul, kui tal tuleb mõne teose kaardid kataloogist välja võtta või nendel teha parandusi või täiendusi. Täiendkaartidele ja süstemaatilise kataloogi põhi- ja teisikaartidele nimetatud raamatukogulikke märkmeid ei tehta.

Kui aga raamatukogus on ainult süstemaatiline kataloog, siis tuleb inventarinumbrid ja täielik indeks märkida süstemaatilise kataloogi põhikaardi pöördede. Täiendkirjeid süstemaatilise kataloogi põhikaardil alla ei kriipsutata, sest süstemaatilises kataloogis täiendkaarte ei kasutata.

TRÜKIKAARTIDE KASUTAMINE SÜSTEMAATILISES KATALOOGIS

Teinud kindlaks, et trükikaardil kirjeldatud raamat on olemas raamatukogu fondis ja võtnud välja kõik enda poolt kirjutatud kaardid kataloogist, kohandab raamatukoguhoidja trükikaardi süstemaatilise kataloogi jaoks, kirjutab üles vasakusse nurka šifri ja juhul, kui puudub alfabeetiline kataloog, kaardi pöördele raamatu inventarinumbri (-numbrid) ja täieliku indeksi (vt. lk. 19). Trükikaardi vasakule äärelt alt 2 cm kõrgusele märgitakse kataloogiindeks, mis näitab, missugusesse rubriiki tuleb paigutada antud teose kataloogikaart. Kataloogiindeks võib ühtuda paigutusindeksiga šifris. Sageli see aga ei ühtu, sest kataloogis on raamatud liigitatud täpsemalt kui paigutamisel fondis.

Olenevalt raamatu sisust ja temale antud indekse arvust, tuleb raamatut süstemaatilises kataloogis peegeldada ühes või mitmes rubriigis. Kui täielik indeks koosneb ainult ühest indeksist, kohandatakse süstemaatilise kataloogi jaoks ainult üks trükikaart. Kui täielik indeks koosneb mitmest indeksist, tuleb süstemaatilise kataloogi jaoks kohandada nii mitu trükikaarti, kui mitu indeksit on antud. Esimese indeksi saab põhikaart, mis peegeldab raamatu sisu kõige täielikumalt. Teiste indeksite järgi saab raamat teisikkaardid, mis näitavad, missuguseid teisi teemasid on käsitletud antud teoses. Kui trükikaartidest ei jätku kõikide teisikkaartide jaoks, tuleb raamatukoguhoidjal teisikkaardid ise kirjutada.

Teisikkaart saadakse põhikaardi kirje dubleerimise teel. Dubleerida tuleb kogu põhikaardi kirje, välja arvatud trükikaardil antud teose tiraaž, hind, sisukord, annotatsioon, täiendkirjeid näitavad märkused, venekeelne tõlge, indeksid ja alumises vasakpoolses nurgas olevad andmed. Teisikkaardi vasakule äärelt, 2 cm kõrgusele alumisest äärest, märgitakse see indeks, missugusesse rubriiki kaart süstemaatilises kataloogis paigutatakse. Šiffer teisikkaardil ei tohi erineda põhikaardi šifrist, sest teos saab asuda raamaturiiulil või -kapis ainult ühes kohas. Teisikkaardi pöördele raamatukogulikke märkmeid ei tehta. (Vt. näide 11.)

Kui raamatukogus on kasutusel täpsem liigitussüsteem, kui see on antud trükikaardil, tuleb raamatukogul trükikaardil antud indeksi täpsustada, kohandada oma raamatukogu nõuetele.

Näiteks on teosele *Straih, S. J. «Aleksi Nikolajevitš Krõlov»* antud põhiindeks 6L *Liiklemisvahendid. Transport. Raudtee transport. Vedurid. Vagünid. Veetransport. Laevaehitus* jne. Täpsemalt liigitades võib sellele teosele anda indeksi 6L4. *Veeliiklusvahendid. Laevaehitus*. Sel juhul tuleb kaardi vasakule äärelt märkida kataloogiindeksina 6L4, mitte aga 6L. (Vt. näide 12.)

- 57 **Halifman, J. A.**
H10 Mesilased. Raamat mesilaspere bioloogiast ja mesindusteaduse edusammudest. Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1953.

288 lk., illustr.; 1 leht illustr. 10.000 eks. 7 rbl. 40 kop. Köites.

Teose kaudu satub lugeja erakordselt haaravasse ja imepärasesse mesilaste maailma, mis on suurepärastel organiseeritud. Autor jutustab eri mandrite mesilaste arenemisloost ja sellest, kuidas on korraldatud mesilasperes tööjaotus. Raamatus esitatakse huvitavaid andmeid mesilaste aja- ja kohameelest ja nende ühiselu saladustest. Teose lõpulehekülgedel heidab autor pilgu lähemasse tulevikku ja näitab, kuidas nõukogude mesinikud-mitsuurinlased kasutavad teadust mesilaste loomuse juhtimiseks ja kuidas loendamatu mesilasperede töö liidetakse üldrahvaliku looduse ümberkujundamise tööga võitluses paljude kultuuride kõrge saagi eest. — Teos on 1952. a. autasustatud Stalini preemiaga.

Халифман, И. А.

Пчелы. Таллин, Эстгосиздат.

Nr. 307 [53-851] 15-5
Fr. R. Kreutzwaldi nim.
ENSV Riikl. Av. Rmtk.

59+638
H10

Teisikkaart

57	Halifman, J. A.
H10	Mesilased. Raamat mesilasperede bioloogiast ja mesindusteaduse edusammudest. Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1953. 288 lk., illustr.; 1 leht illustr.
638	

6L Štraih, S. J.

Š71 Aleksei Nikolajevitš Krõlov. [Suur vene nõukogude teadlane laevaehituse teooria, mehaanika ja matemaatika alal, Stalini preemia laureaat ja sotsialistliku töö kangelane. 1863—1945.] Elu ja tegevus. Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1952.

68 lk., illustr. 2.500 eks. 1 rbl. 35 kop.

I. Krõlov, A. N., tema kohta.

6L4 Штрайх, С. Я.

Алексей Николаевич Крылов.

Таллин, Эстгосиздат.

Nr. 69 [52-247] 18-5
Fr. R. Kreutzwaldi nim.
ENSV Riiklik Av. Rmtk.

6L+6(09N)+5(09N)
S71

Raamatukogu poolt kasutatud indeksid märgitakse harilikult alfa-beetilise, või alfabeetilise kataloogi puudumisel süstemaatilise kataloogi põhikaardi pöördele (vt. lk. 19).

Mitmekõiteliste teoste puhul on trükikaardil mõnikord kogu teose kohta käivatele indeksitele lisaks antud veel indeksid, mis näitavad ainult selle teose ühe osa kuuluvust teise liiki. See indeks on paigutatud selle osa kirje järele nurksulgudesse plussmärgiga. Eri indeksitega välja tõstetud teose osast tuleb teha iseseisev (individuaalne) kirje ja kaart paigutada süstemaatilisse kataloogi indeksiga näidatud rubriiki. (Vt. näide 13.)

Mitmekõitelise teose põhikaart, mille 3. osale on antud lisaindeksid

E		Barbarus, J.	
B13	Kogutud teosed. 1.—3. [kd.]	Tln., «Ilukirjan-	
	dus ja Kunst», 1948—1950.		
	1. [kd.] Luuletused. 1910—1939.	1948.	419 lk.; 1 leht
	portr.	5.200 eks.	20 rbl.
	2. [kd.] Luuletused. 1939—1946.	1948.	223 lk., portr.
	5.000 eks.	16 rbl.	
	3. [kd.] Reisikirjad ja kirjanduslikud artiklid.	Tln., Eesti	
	Riiklik Kirjastus, 1950.	203 lk., portr.	3.000 eks. 5 rbl.
	[+8E+91(4/9)]		
E		Барбарус, И.	
		Избранные произведения. Т. 1—3. Таллин, «Худож. лит. и искусство».	
Nr. 10 [48-491, 874; 50-41] 26-2			E
Fr. R. Kreutzwaldi nim.			B13
ENSV Riikl. Av. Rmtk.			

3. osa individuaalne kirje
Põhikaart

E	Barbarus, J.
B13	Kogutud teosed. 3. [kd.] Reisikirjad ja kirjanduslikud artiklid. Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1950. 203 lk., portr.
8E	

3. osa individuaalse kirje teisikkaart

E	Barbarus, J.
B13	Kogutud teosed. 3. [kd.] Reisikirjad ja kirjanduslikud artiklid. Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1950. 203 lk., portr.
91(4/9)	

Näide 14

V. I. Lenini artikli «Herzeni mälestuseks» eraldi väljatoomine süstemaatilises kataloogis

Põhikaart

-1 H50	<p>Herzen, A. I. Valitud artiklid ja kirjad. 1.—2. kd. Tln., «Ilukirjandus ja Kunst», 1949—1950. 1. kd. [Järelsõna: J. Elsberg. «A. Herzen».] 1949. 371 lk. 3.000 eks. 21 rbl. Rmt. sisaldab ka: V. I. Lenin. Herzeni mälestuseks. 2. kd. Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1950. 439 lk. 1.500 eks. 14 rbl.</p>
(901)N	I. Lenin, V. I. Herzeni mälestuseks. [++3K23]
Nr. 39 [50-668; 51-51] 5-2 Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riikl. Av. Rmtk.	<p>Герцен, А. И. Избранные статьи и письма. Т. 1—2. Таллин, «Худож. лит. и искусство». 1 (09N) + 8V H50</p>

1	Lenin, V. I.
H50	Herzeni mälestuseks. — Rmt.: Herzen, A. I. Valitud artiklid ja kirjad. 1. kd. Tln., 1949, lk. 5—12.
3K23	

(Lühend «Rmt» = raamatus)

Eriti tähtis on süstemaatilises kataloogis peegeldada neid marksismi-leninismi klassikute töid, mis on ilmunud mõnes koguteoses või autoriga teose ees- või järelsõnana. Marksismi-leninismi klassiku niisugusele tööle kirjutatakse analüütiline kaart, millel on põhikaardi šiffer, kuid erinev kataloogi-indeks. (Vt. näited 14 ja 15.)

Vajaduse korral võib süstemaatilises kataloogis samal viisil eraldi välja tuua ka mõne teose eriti tähtsa ja ulatusliku ees- või järelsõna, kui sellel on teose raamidest kaugemale ulatuv väärtus.

TRÜKIKAARTIDE KASUTAMINE ALFABEETILISES KATALOOGIS

Raamatukogus tuleb luua peale lugejate süstemaatilise kataloogi ka sisetöö alfabeetiline kataloog, mis peegeldab raamatukogu fondi autorite nimede ja anonüümsete teoste pealkirjade esimeste sõnade järgi tähestikuliselt. Alfabeetiline kataloog näitab, missuguseid ühe autori teoseid leidub raamatukogus, võimaldades vajalikku teost leida autori nime või pealkirja järgi. Kui raamatukogu saab kaks komplekti trükikaarte, tuleb teise komplekti kaarte kasutada alfabeetilise kataloogi põhikaartidena. Alfabeetilise kataloogi põhikaardi pöördele on märgitud raamatukoguhoidjale vajalikud andmed teose eksemplaride arvu ja kataloogide jaoks kirjutatud täiend- ja teiskkaartide kohta. (Vt. lk. 19.)

Pärast raamatu šifri ja teiste vajalike andmete märkimist trükikaardile, paigutatakse kaart kataloogi raamatu kirje pealdise või anonüümse teose pealkirja esimese sõna järgi tähestikuliselt. Raamatu kirje pealdiseks võib olla autori või koostaja nimi või kollektiivautor (väljaandja asutuse või organisatsiooni nimetus).

Peale põhikaardi tuleb alfabeetilisest kataloogis teose täielikuks peegeldamiseks veel kasutada täiendkaarte. Täiendkaartide kirjed koostab raamatukoguhoidja ise, võttes aluseks raamatute kirjeldamise ühtsed reeglid.

Kui raamatukoguhoidja kirjutab täiendkaardi trükikaardil näidatud nimele või pealkirjale, kriipsutab ta selle trükikaardil alla. Kui ta aga kirjutab rohkem täiendkaarte, märgib ta need omalt poolt trükikaardile juurde. Kirjutamata jäetud täiendkirjete pealdisi alla ei kriipsutata. Raamatukoguhoidja poolt kasutusele võetud täiendkirjeid võib näidata ka kaardi pöörde keskmises osas. (Vt. lk. 20.)

Täiendkaardid kirjutatakse reeglite kohaselt isikute ja kollektiivide nimedele, kes on võtnud osa teose loomisest, nagu kaasautorile, toimetajale, asutuse nimele jne. Täiendkaarte koostatakse ka isiku nimele, kellest teoses räägitakse, kusjuures nimele lisatakse sõnad «tema kohta», pealkirjale, kui kaanel ei ole autorit näidatud, kaanepealkirjale, kui see oluliselt erineb tiitellehe pealkirjast, ja riigi, maakoha või linna ametlikule nimetusele, millest on räägitud raamatus. Nelja või enam autori või koostaja puhul tehakse täiendkaart esimese autori või koostaja nimele, lisades sellele lühendi «jt.» = ja teised.

Täiendkaardi ülemisse vasakpoolsesse nurka märgitakse sama siffer, mis on põhikaardil.

Täiendkaardid liidetakse kataloogi pealdiste järgi alfabeetiliselt.

Näide 16

Põhikaart

636 Lahevee, A. ja Pilving, A.

L11 Laudatööde mehhaniseerimise kogemusi kolhoosides. Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1954.

56 lk., illustr. (Põllumajanduse eesrindlaste töökogemusi.) 6.000 eks. 95 kop.

Meie vabariigi kolhoosidel on loomakasvatustööde kompleksse mehhaniseerimise alal juba mõningaid saavutusi ja kogemusi. Brošüüris valgustatakse mitme meie eesrindliku kolhoosi, nagu Harju rajooni «Rahva Võidu», Türi rajooni Stalini-nimelise jt. kogemuste põhjal palju jõukulu nõudvate tööde mehhaniseerimist loomakasvatuse arendamisel. Samuti on toodud kasutatavaid võtteid nii masinate ja seadmete monteerimise kui ka nendega töötamise alalt.

I. Pilving, A.

Лахевеэ, А. и Пильвинг, А.

Опыт механизации на скотных дворах колхозов. Таллин, Эстгосиздат.

Nr. 79 [54-239] 17-5
Fr. R. Kreutzwaldi nim.
ENSV Riikl. Av. Rmtk.

636
L11

Täiendkaart kaasautorile

636	Pilving, A.
L11	<p>Lahevee, A. ja Pilving, A.</p> <p>Laudatööde mehhaniseerimise kogemusi kolhoosides. Tln., 1954.</p>

Näide 17
Põhikaart

636 L33	<p>Lehmade mehaaniline lüpsmine. Kirjastus, 1952.</p>	<p>Tln., Eesti Riiklik</p>
	<p>120 lk., joon. (Põllumajanduse mehhaniseerimine.) 2.000 eks. 3 rbl. 60 kop. Kõites. Pealk. ees autorid: V. F. Koroljov, D. D. Martjugin, D. S. Sokolov [jt.]</p>	
	<p>I. Koroljov, V. F. jt.</p>	
	<p>Механическое доение коров.</p>	<p>Таллин, Эгтгосиздат.</p>
<p>Nr. 14 [52-56] 17-5 Fr. R. Kreutzwaldi nim. ENSV Riikl. Av. Rmtk.</p>		<p>636.2 L33</p>

636	Koroljov, V. F. jt.	
L33	Lehmade mehaaniline lüpsmine.	Tln., 1952.

Näide 18
Põhikaart

636 Seakasvatus. [Õpik teise järgu põllumajandusmeistrite
S33 ettevalmistamiseks.] Toim. P. N. Kudrjajtsev.
Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1952.
228 lk., illustr. (Kolmeaastane agro-zootehniline kur-
sus. Teine õppeaasta.) 3.000 eks. 3 rbl. 95 kop. köites.

I. Kudrjajtsev, P. N., toim.

Свиноводство.

Таллин, Эггосиздат.

Nr. 242 [52-698] 17-5
Fr. R. Kreutzvaldi nim.
ENSV Riikl. Av. Rmtk.

636.4
S33

636	Kudrjajtsev, P. N., toim.
S33	Seakasvatus. Tln., 1952.

Näide 19

Põhikaart

- 5 Ššerbakov, D. I.
 Š76 A. J. Fersman ja tema matkad. Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1953.

203 lk., illustr.; 1 leht portr. 5.000 eks. 4 rbl. 75 kop. Köites.

Suur nõukogude mineraloog ja geokeemik, akadeemik Aleksandr Jevgenjevitš Fersman (1883—1945) on laialdaselt tuntud meie maa mineraalirikaste väsimatu otsijana ja uurijana ja oma teadusala suurepärase populariseerijana. Teoses jutustab Fersmani õpilane ja kauaaegne matkakaaslane A. J. Fersmanist kui teadlasest, ühiskonnategelasest ja inimesest, kes palavalt armastab oma kodumaad. Üksikasjalikult on kirjeldatud A. J. Fersmani teaduslikke matku Fergana orus, Kara-Kumi kõrves, Taga-Baikalis ja Põhja-Kaukaasias. Teos pakub suurepärast materjali teadlase elu ja loomingu tundmaõppimiseks.

I. Fersman, A. J., tema kohta.

Шербаков, Д. И.

А. Е. Ферсман и его путешествия. Таллин, Эстгосиздат.

Nr. 303 [53-819] 15-4

55+5(09N)+91(09N)

Fr. R. Kreutzwaldi nim.

Š76

ENSV Riikl. Av. Rmtk.

Täiendkaart isikule, keda teos käsitleb

5	Fersman, A. J., tema kohta.
Š76	Štšerbakov, D. I. A. J. Fersman ja tema matkad. Tln., 1953.

Näide 20
Põhikaart

333 Vaidlo, R.

V08 Kolhoos «Sotsialismi Tee». Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1954.

28 lk., illustr. (Üleliidulisest põllumajandusnäitusest osavõtja Eesti NSV-st.) 3.000 eks. 35 kop.

Autor näid. tiitellehe pöördel.

Raamatus arutatakse ülevaade Kose rajooni kolhoosi «Sotsialismi Tee» saavutustest ühislomakasvatuse alal. Käsitletakse söödabaasi ja söötmistingimuste parandamise, töö organiseerimise ja põllumajandusloomade produktiivsuse tõstmise küsimusi veise-, sea- ja kanafarmis. Kolhoosi «Sotsialismi Tee» kolhoosnikud on viinud oma majandi nii rajoonis kui ka kogu vabariigis esirinda.

I. Pealkiri. II. «Sotsialismi Tee», kolhoos. Kose rajoon, tema kohta.

Вайдло, Р.

Колхоз «Социализми Те».

Таллин, Эстгосиздат.

Nr. 284 [54-909] 17-1
Fr. R. Kreutzwaldi nim.
ENSV Riikl. Av. Rmtk.

333N4+636
VO8

Täendkaart pealkirjale

333		Kolhoos «Sotsialismi Tee». Tln., 1954.
V08	Vaidlo, R.	

Täendkaart kollektiivautorile

333		«Sotsialismi Tee», kolhoos. Kose rajoon, tema kohta.
V08	Vaidlo, R.	Kolhoos «Sotsialismi Tee». Tln., 1954.

33 Šaginjan, M. S.
Š04 Matk läbi Nõukogude Armeenia. Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1954.

416 lk., illustr.; 1 leht kaardiga. 5.000 eks. 8 rbl. 45 kop. Kõites.

Armeenia kultuur on üle kahe tuhande aasta vana. Selle kultuuri mälestusmärke on täis Armeenia orud ja kuristikud. Kuid alles pärast nõukogude võimu kehtestamist on armeenlased saanud oma elu täielikeks peremeesteks. Autor tutvustab lugejat Armeenia looduse, kliima, taimestiku, loomastiku, mägede ja jõgedega. Ta jutustab armeenia rahva minevikust ja sotsialistlikust ülesehitustööst tänapäeval. Raamatu teises osas on antud Armeenia piirkondade kirjeldus ja näidatud nende geograafilisi, majanduslikke ja kultuurilisi iseärasusi. — Teos on autasustatud 1951. a. Stalini preemiaga.

I. Armeenia NSV, tema kohta.

Шагинян, М. С.

Путешествие по Советской Армении.
госиздат.

Таллин, Эст-33N + 91(N)
Š04

Nr. 336 [54-987] 9-3
Fr. R. Kreutzwaldi nim.
ENSV Riikl. Av. Rmtk.

Täiendkaart geograafilisele nimele

33	Armeenia NSV, tema kohta.
Š04	Šaginjan, M. S. Matk läbi Nõukogude Armeenia. Tln., 1954.

ЗКР Viiskümmend aastat Nõukogude Liidu Kommunistlikku Parteid (1903—1953). Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1953.

V59

32 lk. (NLKP KK Propaganda- ja Agitatsiooniosakond. NLKP KK Marxi-Engelsi-Lenini-Stalini Instituut.) 35.000 eks. 30 kop.

I. NLKP, tema kohta.

Пятьдесят лет Коммунистической партии Советского Союза (1903—1953). Таллин, Эстгосиздат.

Nr. 167 [53-587] 2-4
Fr. R. Kreutzwaldi nim.
ENSV Riikl. Av. Rmtk.

ЗКР1+1МА+ЗКР+32N+34
+355+9(N)

V59

Täiendkaart partei nimetusele

ЗКР	Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei, tema kohta.
V59	Viiskümmend aastat Nõukogude Liidu Kommunistlikku Parteid. Tln., 1953.

Siinjuures tuleb tähelepanu juhtida sellele, et trükikaardil on Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei täiendkirje pealdis näidatud lühendiga «NLKP». Täiendkaardi kirjutamisel tuleb raamatu-koguhoidjal partei nimetus täielikult välja kirjutada. Partei nimetuste lühendeid vastavatel ajaloolistel perioodidel, nagu VSDTP, ÜK(b)P jt. kasutatakse kirje pealdises lühendatud kujul.

Kui koguteoses või autoriga teose ees- või järelsõnana esineb marksismi-leninismi klassikute töid, siis tuleb need tööd näidata alfabeetilisest kataloogis analüütiliselt. (Vt. lk. 26.) Samuti tuleb peegeldada alfabeetilisest kataloogis mitmekõitelise teose eri osi, kui nendel osadel on eri autorid ja eri pealkirjad.

Näide 23

Koondkirje mitmekõiteliste teoste, mille eri osadel on erinevad autorid ja pealkirjad

6T Masina-elementid. Üldtoim. E. Soonvald, Stalini preemia laureaat. 1.— [vihik]. Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1950—

1.500 eks.

1 rbl. 80 kop.	1. [vihik]. E. Soonvald. Kiilliited.	1950.	59. lk.,	joon.
2 rbl. 90 kop.	2. [vihik]. E. Soonvald. Põlliited.	1951.	115 lk.,	joon.
2 rbl. 45 kop.	3. [vihik]. H. Kuldma. Neelliited.	1950.	72 lk.,	joon.

I. Soonvald, E. Kiilliited. II. Soonvald, E. Põlliited.
III. Kuldma, H. Neelliited.

Детали машин. Тетради 1—3.

Таллин, Эстгосиздат.

Nr. 101 [50-603,707; 51-169] 16-8
Fr. R. Kreutzwaldi nim.
ENSV Riikl. Av. Rmtk.

6T5
M23

6T	Soonvald, E.	
M23	Kiilliited. 59 lk. joon.	Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1950. (Masina-elementid. 1.)

(Individuaalsed kirjed tuleb teha ka teistele teose osadele.)

Kui raamatukogu saab mitu komplekti trükikaarte, võib neid kasutada täiendkaartidena. Sel juhul tuleb kaardi ülemisele äärele, alustades taandrest, kirjutada täiendkirje pealdis. Kaardi muu osa jääb muutmata.

Pealkirjale täiendkirje tegemisel kirjutatakse trükikaardi ülemisele äärele, alustades taandrest, pealkirja esimene sõna, mis joo-nega ühendatakse trükitud pealkirja järgmise sõnaga. Pealkiri kriip-sutatakse kuni lause lõpuni alla.

631.3 *Neznajev, M. F.*K62 **Kokovin, J. V. ja Neznajev, M. F.**

Maaparandustööde mehhaniseerimine. Tln.,

Eesti Riiklik Kirjastus, 1952.

230 lk., joon.; 1 leht skeem. 3.000 eks. 5 rbl. 90 kop. Kõites.

I. Neznajev, M. F.

Коковин, Е. В. и Незнаев, М. Ф.

Механизация мелиоративных работ. Таллин, Эстгосиздат.

Nr. 99 [52-345] 17-3
Fr. R. Kreutzwaldi nim.
ENSV Riikl. Av. Rmtk.631.3+631.6
K62

Täiendkaart pealkirjale

4 *Vene-eesti*
M71 **Muhel, V. E.**

Vene-eesti sõnaraamat. Koost. V. E. Muhel. Toim. B. V. Pravdin. Läbi vaadanud ja lühikese grammatilise osaga varustanud E. Nurm. Umbes 30.000 sõna. Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1953.

636 lk. 40.000 eks. 12 rbl. 45 kop. Kõites.

Koostaja kaanel märkimata.

I. Pealkiri. II. Nurm, E.

Мухель, В. Э.

Русско-эстонский словарь. Таллин, Эстгосиздат.

Nr. 319 [53-948] 25
Fr. R. Kreutzwaldi nim.
ENSV Riikl. Av. Rmtk.413
M71

Mõnikord algab anonüümne teos isiku nimega, kellest teoses räägitakse, kusjuures perekonnanime ees on kas eesnime initialsaal (initsiaalid) või eesnimi (ees- ja isanimi). Sel juhul trükitakse kogu nimi poolpaksult. Kaart tuleb kataloogis järjestada perekonnanime, mitte eesnime järgi, ja paigutada kataloogi pärast tema kohta käivate teoste täiendkaarte. Täiendkaarti see teos enam ei vaja.

N ä i d e 26

Pealkirja järgi kirjeldatud teos, mille esimeseks sõnaks on isiku nimi, kellest teoses räägitakse

8 Fr. R. Kreutzwaldi maailmavaade ja tegevus. Artiklite
K74 kogumik. Tln., Eesti Riiklik Kirjastus, 1953.
256 lk.; 1 leht portr. (ENSV Teaduste Akadeemia Keele
ja Kirjanduse Instituut.) 5.000 eks. 8 rbl. 5 kop. Köites.
Sisu: G. Naan. Friedrich Reinhold Kreutzwald. — E. Jansen.
Kreutzwald kui valgustaja-demokraat. — E. Nirk. Kreutzwald ja
eesti kirjandus. — R. Viidalepp. Kreutzwald — eesti folkloristika
rajaja. — L. Raudsep. Eesti rahva eepos «Kalevipoeg». —
A. Kask. Kreutzwaldi osa eesti rahvusliku kirjakeele ja selle orto-
graafia kujunemisel. — A. Reiman. Kreutzwald arstina. — Kro-
noloogilisi ja bibliograafilisi andmeid.

Мировоззрение и деятельность Фр. Р. Крейцвальда. Сборник
статей. Таллин, Эстгосиздат.

Nr. 324 [53-955] 26-1
Fr. R. Kreutzwaldi nim.
ENSV Riikl. Av. Rmtk.

8E
K74

Peale täiendkaartide kasutatakse alfabeetilises kataloogis veel teatme- ja üldviitekaarte, mille eesmärgiks on anda juhiseid kataloogi kasutajale. Need kaardid antakse vajaduse korral trükkituna koos trükikaartide komplektiga. Teatme- ja üldviitekaarte kasutatakse ainult alfabeetilises kataloogis. Neid ei tule paigutada süsteemaatilisse kataloogi.

Näide 27
Teatmekaart

Vares, J.

Autori pseudonüüm J. Barbarus.

Tema ühiskondlik-poliitilised teosed on ilmunud nime all J. Vares, ilukirjanduslikud teosed pseudonüümi all J. Barbarus.

Tema teosed vt. kataloogis nime all: **Vares, J.**, aga ka pseudonüümi all: **Barbarus, J.**

Fr. R. Kreutzwaldi nim.
ENSV Riikl. Av. Rmtk.

Näide 28
Üldviitekaardid

NLKP
vt.
Nõukogude Liidu Kommunistlik Partei.

Peterson, E.
vt.
Särgava, E.

Alfabeetilises kataloogis kasutatakse väga sageli ka seeriakaarte, et võimaldada lugejal leida teost kataloogist seerianimetuse järgi. Seeriakaardid on vajalikud eriti populaarsete numereeritud seeriade puhul.

Seeriakaardid kirjutab raamatukoguhoidja vajaduse korral ise, võttes aluseks trükikaardil oleva ülapealkirja andmed. Seeriakaardi kirjutamise korral kriipsutab raamatukoguhoidja trükikaardil, mis on alfabeetilise kataloogi põhikaardiks, seerianimetuse alla või kirjutab kaardi pöördele sõna «Seeriakirje», mis tähendab, et seeriale, milles teos on ilmunud, on kirjutatud seeriakaart.

Kui mõne seeriasse kuuluva teose kaardid tuleb kataloogidest välja võtta, tuleb see teos maha kriipsutada ka seeriakaardil.

Seeriakaardid paigutatakse alfabeetilisse kataloogi seerianimetuste järgi tähestikuliselt. Süstemaatilises kataloogis seeriakaarte ei kasutata.

KATALOOGIDE ORGANISEERIMINE TRÜKIKAARTIDE PÕHJAL

Kui raamatukogul ei ole seni loodud kataloogi, kuid on olemas trükikaardid, tuleb hakata katalooge looma trükikaartidest.

Kõigepealt tuleb hakata looma süstemaatilist kataloogi. Selleks on tarvis kindlaks teha, missuguste raamatukogu fondis olevate raamatute kohta on olemas trükikaardid ja missuguste kohta mitte. Siin on kõige otstarbekohasem järjestada kõik olemasolevad trükikaardid alfabeetiliselt ja teha trükikaardil kirjeldatud raamatu olemasolu fondis kindlaks raamaturiuli põhjal. Raamatukoguhoidja võtab riuililt raamatu ja teeb raamatu autori või koostaja nime, aga nende puudumisel pealkirja esimese sõna järgi kindlaks, kas raamatu kohta on olemas trükikaarti või mitte. Kui raamatu kohta leidub trükikaart, võtab raamatukoguhoidja selle välja, märgib kaardi ülemisse vasakusse nurka raamatu šifri, vasakule äärele alt 2 cm kõrgusele kataloogiindeksi ja kaardi pöördele raamatu inventarinumbrini ning täieliku indeksi. Pärast asetab ta kaardi eraldi kasti. Raamatu tiitellehele aga teeb ta pliiatsiga leppemärgi selle kohta, et teose kohta on olemas kataloogikaart. Kui fondis leidub trükikaardil kirjeldatud raamatu dublette, märgib raamatukoguhoidja nende inventarimbrid samale kaardile. Need raamatud, mille kohta raamatukoguhoidja ei leia trükikaarte, paneb ta eraldi. Need tuleb raamatukoguhoidjal endal kirjeldada, liigitada ja autorimärgistada. Seejuures tuleb kasutada raamatute saatelehti ja «Raamatukroonikat». Koostanud raamatu kohta kataloogikaardi, teeb raamatukoguhoidja samuti raamatu tiitellehele märgi, et teosele on kirjutatud kataloogikaart. Raamatute võrdlust trükikaartidega tuleb teha järkjärgult liikide kaupa, et mitte takistada raamatute laenutamist. Kui lugeja toob tagasi raamatu, mis kuulub juba läbivaadatud fondi osasse, tuleb enne raamatu tagasiasetamist riuilile kontrollida, kas

teoses on pliiaitsiga märk, mis näitab, et teosel on olemas kataloogi-kaart. Kui raamatus puudub vastav märk, ei tule teost enne riulile asetada, kui temale on leitud trükikaart või kui raamatukoguhoidja ise on koostanud kataloogikaardi.

Raamatukoguhoidjal tuleb hoolega valvata, et ükski raamat ei jääks ilma kataloogikaardita. Vastasel korral jääb raamat kataloogis peegeldamata. Seepärast on soovitatav ka juba kontrollitud raamatute trükikaardid hoida alfabeetilises järjestuses, et vajaduse korral teha järelkontrolli.

Ühtki uut raamatut ei tohi enne asetada riulile, kui ta ei ole kataloogitud või kui talle ei ole saadud trükikaarti.

Kui kogu raamatukogu fond on niiviisi läbi vaadatud ja kõikide raamatute kohta on olemas süstemaatilise kataloogi põhikaardid, tuleb raamatukoguhoidjal igale põhikaardile kirjutada lisaks veel nõutavad teisikkaardid vastavalt indeksite arvule trükikaardil, või selleks kohandada trükikaarte. Alles siis, kui igale raamatukogu fondis leiduvale raamatule on olemas nii põhi- kui teisikkaardid, võib raamatukoguhoidja alustada kaartide rühmitamist. Algul rühmitab raamatukoguhoidja kaardid kataloogi-indeksi esimese numbri järgi pealiikidesse, siis liikidesse ja all-liikidesse. Igale kataloogikaardide rühmale, millel on üks ja seesama kataloogi-indeks, kirjutab raamatukoguhoidja vahekaardi, millele liigitustabelite põhjal märgib antud rühma indeksi ja liigi pealkirja. Raamatukoguhoidja saab niiviisi süstemaatilise kataloogi, mis peegeldab raamatukogu fondi sisuliselt, liikide järgi ja abistab lugejat raamatute valikul ühe või teise teema kohta.

Kui aga raamatukogus on juba varem olemas süstemaatiline kataloog ja raamatukoguhoidja tahab saadud trükikaartidest hakata looma alfabeetilist kataloogi, siis on kõige otstarbekohasem järjestada olemasolevad trükikaardid alfabeetiliselt. Seejärel teeb raamatukoguhoidja trükikaardil kirjeldatud raamatu olemasolu raamatukogu fondis kindlaks mitte otseselt fondi põhjal, vaid süstemaatilise kataloogi alusel.

Selleks võtab raamatukoguhoidja süstemaatilise kataloogi ja otsib igale kaardile autori nime või, autori puudumise korral, pealkirja esimese sõna järgi vastava trükikaardi. Leidnud trükikaardi, märgib raamatukoguhoidja trükikaardi vasakusse ülemisse nurka süstemaatilise kataloogi kaardil oleva raamatu šifri ja trükikaardi pöördele inventarinumbri (-numbrid) ning täieliku indeksi, sest alfabeetilise kataloogi olemasolu puhul raamatukogus tuleb raamatukogulikud märkmed kataloogikaardil teha ainult alfabeetilise kataloogi põhikaardi pöördele, mitte süstemaatilise kataloogi põhikaardile. Pärast kohandamist paneb raamatukoguhoidja trükikaardi eraldi kasti, kusjuures on soovitatav pidada kinni alfabeetilisest järjestusest.

Kui mõnele kaardile, mis on süstemaatilises kataloogis, ei leidu vastavat trükikaarti, tuleb süstemaatilise kataloogi kaart dubleerida, kaasa arvatud ka kaardi tagakülg. Dubleerida tuleb ainult põhikaardid. Teisikkaarte ei ole vaja dubleerida.

Igale süstemaatilise kataloogi põhikaardile, millele on leitud vastav trükikaart või mis on dubleeritud alfabeetilise kataloogi jaoks, tehakse pliiatsiga märk selle kohta, et kaarti on kontrollitud.

Vaadanud niiviisi läbi kogu süstemaatilise kataloogi ja kogunud kõik alfabeetilise kataloogi põhikaardid, kirjutab raamatukoguhoidja neile vajalikud täiendkaardid. Selleks vaatab ta üksikult läbi kõik alfabeetilise kataloogi põhikaardid. Trükikaardil on täiendkirjete pealdised näidatud pärast raamatu kirjet rooma numbrite järel. Kaartide puhul, mis on kirjutatud raamatukoguhoidja enda poolt, tuleb täiendkaartide vajalikkus teha kindlaks raamatu põhjal. Iga kirjutatud täiendkaardi kohta teeb raamatukoguhoidja põhikaardi pöörde keskmisse ossa vastava märkuse.

Seejärel järjestatakse kõik kaardid (nii põhi- kui ka täiendkaardid) alfabeetiliselt ja kirjutatakse vastavad vahekaardid, mis asetatakse kataloogis tähtede ja täherühmade ette.

Nii loob raamatukoguhoidja endale alfabeetilise sisetöö kataloogi, mis on talle suureks abiks orienteerumisel oma pidevalt kasvavas raamatufondis.

TRÜKIKAARID ABIKS ABONEMENDIL JA MASSITÖÖS

Kirjanduse mitmesuguste suuliste ja näitlike propagandavormide läbiviimisel raamatukogus võib kasutada trükikaarte, eriti aga annoteeritud trükikaarte.

Kui raamatukogu saab mitu trükikaartide komplekti, on soovitatav jätta üks komplekt massitöö jaoks. Näiteks võib trükikaartidest koostada raamatute temaatilisi kartoteeke laenutusletile väljapaneamiseks. Niisugused kartoteegid võimaldavad lugejal kiiresti leida materjale aktuaalsete küsimuste kohta.

Raamatute suulisel soovitamisel lugejate eri gruppidele on raamatukoguhoidjale eriti väärtuslikuks abiks annotatsioonid. Annotatsioon näitab raamatukoguhoidjale, kas raamat on määratud noortele, kooliealiste nooremale, keskmisele või vanemale astmele, kas ta on määratud lugejate laiadele hulkadele või spetsialistidele. Raamatukogus puuduvate teoste trükikaartide süstemaatiline kartoteek võimaldab raamatukoguhoidjal informeerida lugejat ka nendest teostest, mida küll ei leidu raamatukogu fondis, kuid mida on võimalik välja tellida teistest raamatukogudest raamatukogude-vahealise abonemendi (RVA) kaudu.

Annotatsioonid trükikaardil aitavad raamatukoguhoidjat teoste valiku tegemisel bibliograafilisteks ülevaadeteks ja vestlusteks. Samuti on nad abiks temaatiliste lugemisplaanide ja soovitusnimestike koostamisel. Annotatsioonid äratavad lugejas huvi teose vastu, annavad talle mitmesuguseid olulisi teadmisi raamatust ja autorist, õhutavad teost lugema. Sellepärast on annotatsioonide tähtsus lugemisplaanides ja soovitusnimestikes väga suur.

Peale raamatute suuliste propagandavormide kasutab raamatukogu ka näitlikke propagandavorme. Ta paneb välja üksikute teoste või teoste grupi propageerimiseks raamatukogulikke plakateid ja korraldab raamatunäitusi. Nii raamatukogulike plakatitega propageeritavate teoste kui ka raamatunäitusel väljapandud teoste juurde tuleb panna ka annotatsioonid, mis avavad teoste sisu. Plakatil võib asetada annoteeritud trükikaardid plakatile kleebitud taskusse või kirjutada annotatsioonid eraldi välja ja kinnitada plakatile. Raamatunäitusel võib asetada annoteeritud trükikaardid näitusele väljapandud teoste kõrvale.

Annoteeritud trükikaarte võib raamatukoguhoidja samuti kasutada ka albumite koostamisel. Näiteks on Stalini preemiaga autasustatud teoste albumis soovitatav tuua teoste juures ka annotatsioonid, mis teevad albumi sisukamaks ja lugejale huvitavamaks.

TRÜKIKAAARDID METOODILISE ABIVAHENDINA RAAMATUKOGUTÖÖS

Kuigi trükikaartide väljaandmise peamiseks eesmärgiks on tõsta raamatukogude kataloogide taset, on trükikaardid suureks abiks ka raamatukoguhoidjale oma töö kvaliteedi parandamisel.

Uhelt poolt informeerivad trükikaardid raamatukoguhoidjat uutest raamatutest, teiselt poolt võimaldavad annotatsioonid raamatukoguhoidjal kergesti tutvuda uute raamatute sisuga ja nende hulgast valida oma raamatukogule vajalikud teosed.

Aga ka raamatute kirjeldamisel, liigitamisel ja autorimärgistamisel on trükikaardid raamatukoguhoidjale meetoodiliseks abiks. Siinjuures tuleb eriti rõhutada, et trükikaarte ei tule liita kataloogidesse mehaaniliselt, võtta välja ajutine käsitsi kirjutatud kaart ja asendada trükikaardiga. Raamatukoguhoidja kohustuseks on hoolega võrrelda oma kaardi kirjet, indekseid ja autorimärgist trükikaardiga. Lahkumineku puhul püüab raamatukoguhoidja endale selgeks teha ja põhjendada trükikaardil toodud kirjet, indekseid ja autorimärgiseid. Samuti jälgib raamatukoguhoidja, kas trükikaardil kirjeldatud teosele on alfabeetilise kataloogi jaoks koostatud sama palju täiendkaarte, kui on näidatud trükikaardil. Vastavalt sellele tuleb raamatukoguhoidjal kas täiendkaarte juurde kirjutada või ülearused välja võtta. Kui kaartide võrdlemisel ilmneb raamatu šifris (paigutusindeksis või autorimärgises) viga, tuleb see viga parandada mitte üksi kõigil alfabeetilise ja ka süstemaatilise kataloogi kaartidel, vaid ka raamatukaardil ja raamatu etiketil. Raamat tuleb riuilil paigutada õigesse liiki.

Eriti tuleb jälgida just trükikaartidel antud indeksite otstarbekohasust ja täpsust. Iga indeksi kasutuselevõtmise puhul peab raamatukoguhoidja ka ise olema veendunud, et trükikaardil näidatud teost on vaja peegeldada indeksiga näidatud süstemaatilise kataloogi rubriigis.

Kui trükikaardil võetakse kasutusele indeks, mida ei ole näidatud liigitustabelis, siis antakse kaardil «Tähelepanuks raamatukoguhoidjale» uue indeksiga tähistatud rubriigi pealkiri. Uus indeks ja rubriigi pealkiri tuleb märkida olemasolevatele liigitustabelitele juurde. See süstemaatilise kataloogi rubriik, millest uus rubriik uue indeksiga eraldub, tuleb hoolega läbi vaadata ja eraldada sellest veel teised samalaadsed teosed.

Kui raamatukogu ei suuda mõnd küsimust teoste kirjeldamise, liigitamise, autorimärgistamise või trükikaardi kasutamise kohta ise selgitada, tuleb tal selgitust paluda rajooniraamatukogust või Fr. R. Kreutzwaldi nimelisest Eesti NSV Riikliku Avaliku Raamatukogu Metoodiliselt Kabinetilt.

Niiviisi trükikaarte põhjalikult uurides omandab raamatukoguhoidja uusi kogemusi, tõstab oma töö kvaliteeti, kontrollib pidevalt oma teadmisi raamatute läbitöötamise alal.

Trükikaartide väljaandmine Nõukogude Liidus on riiklikuks ürituseks, mille eesmärgiks on paremini rahuldada elanikkonna kultuurilisi vajadusi, paremini propageerida eesrindlikku nõukogude kirjandust, millel on suur tähtsus meie maa töötajate elus ja kommunistliku ühiskonna ülesehitamises.

Seepärast on raamatukogude ülesandeks laiemalt kasutada trükikaarte ja oma tööpraktikas rohkem rakendada trükikaartide poolt pakutavat väärtuslikku abi.

Юсс Лейда Аугустовна
ПЕЧАТНАЯ КАРТОЧКА
И ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЕЕ В БИБЛИОТЕЧНОЙ РАБОТЕ

На эстонском языке.

Эстонское Государственное Издательство
Таллин, Пярну маантсэ 10.

Toimetaja R. Aare
Tehniline toimetaja T. Mitt
Korrektor E. Feldmann

Ladumisele antud 10. III 1955. Trükkimisele antud 21. VI 1955. Paber 60:92, 1/16.
Trükipoognaid 2,75. Arvutuspoognaid 1,92. Trükiarv 2000. MB-11605.
Tellimise nr. 532.

Trükkkoda «Punane Täht», Tallinn, Pikk tän. 54/58.

Hind 80 kop.

-08

80 kop.

A

20602

186052

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00356259 4

II